

Cjeloživotno učenje u informacijskom dobu

Šarić, Danijela

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:362107>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-01**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij informatologije

Danijela Šarić

Cjeloživotno učenje u informacijskom dobu

Završni rad

Mentor: izv.prof.dr.sc. Boris Badurina

Sumentor: Mirna Gilman Ranogajec, asistentica

Osijek, 2020.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za informacijske znanosti

Preddiplomski studij informatologije

Danijela Šarić

Cjeloživotno učenje u informacijskom dobu

Završni rad

Društvene znanosti, informacijske i komunikacijske znanosti, knjižničarstvo

Mentor: izv.prof.dr.sc. Boris Badurina

Sumentor: Mirna Gilman Ranogajec, asistentica

Osijek, 2020.

Prilog: Izjava o akademskoj čestitosti i o suglasnosti za javno objavljivanje

Obveza je studenta da donju Izjavu vlastoručno potpiše i umetne kao treću stranicu završnog odnosno diplomskog rada.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, datum

6. rujna 2020.

Danijela Šarić, 0122225621

ime i prezime studenta, JMBAG

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Temelji cjeloživotnog učenja	2
3. Koncept cjeloživotnog učenja	5
3.1. Kompetencije cjeloživotnog učenja	6
3.2. Oblici cjeloživotnog učenja	7
4. Informacijsko doba i cjeloživotno učenje	8
4.1. Proces učenja u informacijskom dobu	9
4.2. Uloga informacijskih tehnologija pri cjeloživotnom učenju	10
4.3. Online tečajevi kao oblik cjeloživotnog učenja knjižničara	11
4.3.1. E-učenje: alternativno rješenje za održivo cjeloživotno obrazovanje	12
4.4. Važnost informacijske pismenosti za cjeloživotno učenje	14
5. Kontinuirano stručno usavršavanje kao dio cjeloživotnog učenja	16
6. Zaključak	17
7. Literatura	18

Sažetak

Cilj je i svrha ovoga rada pružiti uvid u proces cjeloživotnog učenja za vrijeme novog, informacijskog doba. Informacijsko doba donijelo je prekretnicu u svim segmentima ljudskog života, a informacija je zasigurno jedan od glavnih elemenata razvoja u obrazovanju, kulturi, gospodarstvu i politici. Osim toga, društvo je, u posljednja dva desetljeća, uvelike promijenilo način na koji se pojedinac priprema za tržište rada te sam način obavljanja poslova i zadataka. Za to je zaslužna informacijska tehnologija koja se kroz posljednjih nekoliko godina intenzivno počela prožimati kroz gotovo sve sektore poslovanja te je i sama zaslužna za stvaranje informacijskog doba. Kompjuterizacija i informatizacija društva potaknule su drastične promjene u obrazovanju kako mlade, tako i odrasle populacije. Neprekidnim napredovanjem informacijskih tehnologija, promijenili su se načini putem kojih društvo dolazi do informacija te se dodatno proširila i potreba za usvajanjem novih informacija i znanja. To je ujedno dovelo do jednog novog vida ili koncepta učenja – cjeloživotnog učenja. Cjeloživotno učenje postalo je jedno od najbitnijih elemenata za ulazak u društvo znanja. Ovakvo učenje podrazumijeva stjecanje svih vrsta znanja, kvalifikacija ili sposobnosti tijekom cijelog života. Potrebu za usavršavanjem i kontinuiranim stjecanjem znanja osjetili su knjižničari i informacijski stručnjaci koji se, kontinuiranim stručnim usavršavanjem, nastoje prilagoditi novim oblicima znanja. Budući da knjižničari i informacijski stručnjaci igraju bitnu ulogu u obrazovanju pojedinca, vrlo je važno da su upućeni u novi koncept učenja. U radu su navedeni glavni oblici cjeloživotnog učenja, a posebno su istaknuti online tečajevi za knjižničare. Otkrivajući neučinkovitost tradicionalnog obrazovnog sustava, obrazovni materijal postaje teži i njegov opseg se širi. Tako, stvorila se veća potreba za stvaranjem inovativnih tehnologija. U ovom radu, naglasak je na istraživanju koncepta cjeloživotnog učenja u novom, informacijskom dobu za čije je stvaranje zaslužna pojava informacijsko-komunikacijskih tehnologija.

Ključne riječi: cjeloživotno učenje, informacijsko doba, informacija, informacijsko-komunikacijska tehnologija

1. Uvod

Sve aktivnosti učenja, usmjerene ka unapređivanju znanja, vještina i sposobnosti zbog osobnih, društvenih i profesionalnih razloga, a koje se provode tijekom cijelog života, definiraju se kao cjeloživotno učenje. Koncept cjeloživotnog učenja veću pozornost dobiva tek u 21. stoljeću – stoljeću koje se još naziva i informacijsko doba.¹ U informacijskom dobu od pojedinca se očekuje brzo i učinkovito procesuiranje informacije, razumijevanje i korištenje iste uz pomoć informacijsko-komunikacijske tehnologije. Osim toga, to je doba u kojem pojedinac shvaća važnost učenja izvan okvira formalnog ili neformalnog obrazovanja. Samim time, shvaća i važnost stjecanja kompetencija cjeloživotnog učenja. Europska zajednica definirala je osam kompetencija cjeloživotnog učenja kako bi motivirala pojedince i potaknula ih na osobni napredak. Jedna od najbitnijih kompetencija koja se ujedno smatra i glavnom idejom cjeloživotnog učenja je naučiti (znati) učiti. Ostale kompetencije su: komunikacija na materinjem jeziku, komunikacija na stranim jezicima, digitalne kompetencije, matematičke kompetencije i osnove znanosti i tehnologije, društvene i građanske kompetencije, kulturna osviještenost te smisao za inicijativu i poduzetništvo. Osim toga, razlikuju se tri glavna oblika cjeloživotnog učenja: formalno, neformalno i informalno obrazovanje.² Danas postoje bogati obrazovni sadržaji cjeloživotnog učenja, a online tečajevi samo su dio te mreže koji knjižničarima i informacijskim stručnjacima nude usko profilirano, ciljano cjeloživotno obrazovanje s ciljem poboljšanja kvalitete knjižničnih usluga i suočavanja sa svim izazovima koje postavlja struka, vrijeme i korisnik. Zato, kako bi se unaprijedila praksa visokoškolskih knjižničara, isti bi se trebali uključiti u razne oblike cjeloživotnog učenja. Promjene u radnom okruženju koje je stvorila globalizacija, navele su zaposlenike na napuštanje radnog mjesta zbog nedostatka znanja i vještina potrebnih za rješavanje problema s kojima se ranije nisu susretali, a za koje nisu kvalificirani. Osim toga, dosta profesija više ne postoji – zamijenjene su računalima te su na taj način stvorene tzv. remote pozicije. Prema tome, globalizacijom se ističe i važnost cjeloživotnog učenja kao aktivnosti koja će pojedincu pomoći da održi svoj posao te se nauči suočavati s promjenama u radnom okruženju. Nadalje, cjeloživotno učenje važan je koncept u visokom obrazovanju. Sveučilišta su oduvijek imala veliku ulogu pri formiranju pojedinca, specijalizirajući ga u određenim područjima. Međutim,

¹ Usp. Tezer, Murat; Aynas, Nayice The effect of university education on lifelong learning tendency // Cypriot Journal of Educational Science 13, 1(2018). Str. 67.-68. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1177018.pdf> (2020-07-30)

² Usp. Tuncel, Ibrahim. The Examination of Competencies in Master's Degree Programs in the Context of Lifelong Learning Key Competencies // Journal of Education and Training studies 70, 3 (2019). Str. 128.-130. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1206471.pdf> (2020-07-30)

cjeloživotnim učenjem počinje se isticati ideja sveučilišta kao institucije koja, osim što pruža pojedincu specijalizaciju, potiče pojedinca na daljnji osobni razvoj izvan sveučilišnog okvira. Važnost informacijsko-komunikacijske tehnologije u procesu cjeloživotnog učenja je neupitna. Naime, upravo takva tehnologija zaslužna je za provođenje cjeloživotnog učenja u stvarnost. Osim toga, budući da se informacije sve više isprepliću u raznim formatima, a posebice digitalnim, dolazi se do novog načina učenja i provođenja nastave – e-učenja. E-učenje smatra se svojevrsnom podrškom informacijske tehnologije procesu cjeloživotnog učenja. Vještine cjeloživotnog učenja svakim danom postaju složenije, a stupanj informacijske pismenosti pojedinaca može značajno poboljšati ili usporiti taj proces. Naime, pojedinci koji imaju veći stupanj informacijske pismenosti lakše će se snaći pri izazovima cjeloživotnog učenja i novim tehnologijama zahvaljujući visokoj sposobnosti kritičkog razmišljanja. S druge strane, osoba koja nije informacijski pismena, i samim time nema razvijenu sposobnost kritičkog razmišljanja, teže će savladati izazove cjeloživotnog učenja te će u tom procesu morati poraditi na vještinama informacijske pismenosti. Uz cjeloživotno učenje usko se veže pojam kontinuiranog ili stalnog stručnog usavršavanja. Također, promjene na radnim mjestima zahtijevaju od zaposlenika potrebu za usvajanjem novih znanja i informacija.³ Takvu potrebu za usavršavanjem prepoznali su knjižničari i informacijski stručnjaci koji, kroz različite radionice, seminare i predavanja, nastoje usavršiti vještine svoje struke i ostati u korak s izazovima modernog doba.

2. Temelji cjeloživotnog učenja

Iz dosadašnjih istraživanja i otkrića u području obrazovanja, posebice na međunarodnoj razini, očigledno je kako se šire i dublje značenje obrazovanja ponovno otkriva, s naglaskom na rekonstrukciju čitavog područja, čineći ga funkcionalnijim i učinkovitijim. Novo je značenje simbolizirano terminom „cjeloživotno učenje“ koje uključuje formalni, neformalni i informalni obrazac učenja tijekom životnog ciklusa pojedinca u svrhu kontinuiranog poboljšanja njegova života, kao i života cjelokupnog društva i zajednice u kojoj funkcionira. Početkom sedamdesetih godina 20-og stoljeća, mnogi su prosvjetitelji nastojali naglasiti važnost usvajanja cjeloživotnog učenja kao glavne smjernice za razmatranje i rekonstrukciju obrazovnog sustava svugdje u svijetu.⁴ Vjerovanja o obrazovanju kao formalnom i informalnom procesu u Americi se formiraju

³ Usp. Kopp, Carlo. Lifelong learning in the Information Age. URL: <https://www.ausairpower.net/SP/DT-Info-Age-Learning-Sept-2009.pdf> (2020-07-30)

⁴Usp. R.H., Dave. Foundations of lifelong education. Paris: Pergamon Press, 1976., str. 58.-60.

tijekom dvadesetog stoljeća u kontekstu većeg procesa izgradnje nacije i njene kulture. Kako su se u ranim godinama dvadesetog stoljeća počele formirati institucije poput škola i knjižnica, tako se oblikovala i nekolicina sukobljene naracije u nacionalnom diskursu, a iste su oblikovale evoluciju institucija.⁵ Naime, pojam cjeloživotnog učenja relativno je mlad pojam čija povijest nije u potpunosti istražena. Pretpostavlja se kako pojam cjeloživotnog učenja seže od 1972. godine kada je autor E. Faurea, u svojoj knjizi *Learning to be*, prvi upotrijebio pojam. S druge strane, mnogi vjeruju kako je ishodište cjeloživotnog učenja djelo Cyrila O. Houleua iz 1961. godine - *The Inquiring Mind*. Promatrajući ovo djelo i argumente koje autor izlaže svojom pažljivom kulturološkom analizom, nesumnjivo je ispravno Houleua smatrati ocem današnje teorije i prakse cjeloživotnog učenja. Njegovo djelo može poslužiti kao primjer načela da se ideje moraju pojaviti u pravo vrijeme kako bi bile prihvaćene i dobile odgovarajuću pažnju. Svijest o važnosti povijesnog aspekta u bilo kojem kontekstu, prožima se kroz sve Houleove publikacije, uključujući i one o cjeloživotnom učenju. Tako, Houle sebe ne smatra originalnim tvorcem ovog pojma nego se osvrće na svoje prethodnike s kojima pronalazi zajedničko korijenje ovog pojma. Iako se ideja cjeloživotnog učenja pojavljuje već u Platonovu djelu *Republika*, prvi put ju je artikulirao izvanredni profesor na katedri za psihologiju obrazovanja i predavač i mentor na Odsjeku za obrazovanje Sveučilišta u Oxfordu, Basil Yeaxlee. U suradnji s profesorom sociologije koji se bavio obrazovanjem odraslih, Eduardom Lindemanom, osmislio je temelj za obrazovanje kao kontinuiteta u svakodnevnom životu, polazeći od različitih tradicija, primjerice razvoja obrazovanja za odrasle u Velikoj Britaniji i Sjevernoj Americi te francuskog poimanja obrazovanja kao stalnog procesa. Često se, kao sinonim cjeloživotnom obrazovanju, koristi termin *doživotno*. Međutim, takvo se izjednačavanje postupno napušta. Razlika doživotnog obrazovanja i cjeloživotnog učenja očituje se u tome što se doživotno obrazovanje odnosi na učenje od završetka nekog stupnja formalnog obrazovanja do kraja radnog vijeka ili do smrti, dok se cjeloživotno učenje odnosi na učenje i odgoj tijekom cijelog života pojedinca. Doživotnim se učenjem usklađuju samo oblici formalnog i neformalnog obrazovanja odraslih. S druge strane, cjeloživotnim se učenjem, kao i odgojem, usklađuje i obuhvaća obrazovanje i odgoj djece, mladih i odraslih. U cjeloživotnom učenju sve se manje javlja formalno obrazovanje – obrazovanje stečeno tijekom nekog oblika redovnog školovanja. Ipak, sve se više pojavljuje ono neformalno obrazovanje koje daje odgovor na izazove koje postavlja informacijsko doba te postaje okosnicom koncepta cjeloživotnog učenja. Danas se cjeloživotno učenje smatra imperativom knjižničarske

⁵ Usp. Elmborg, James. *Tending the Garden of Learning: Lifelong Learning as Core Library Value*. Nottingham: Johns Hopkins University Press, 2016. // *Library trends* 64, 3(2016), str. 536-538. URL: https://ir.uiowa.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1021&context=slis_pubs (2020-07-30)

struke budući da danas knjižničar kao informacijski stručnjak mora, između ostaloga, znati mnogo o računalima, mrežnom okruženju, programima i digitalnim zbirkama. Pismenost 21. stoljeća uvodi novi skup znanja i vještina potrebnih za uspješan i kvalitetan život u društvu koje raspolaže obiljem znanja. Informacijsko je doba, naime, obilježeno stalnim razvojem informacijsko-komunikacijske tehnologije. Knjižničar mora svladati te u hodu prihvaćati vještine i znanja koje nikako nije mogao usvojiti tijekom školovanja. Stoga, cjeloživotno učenje cilj je svakog knjižničara, kao i obveza menadžmenta knjižnice.⁶

Reforma visokoškolskog obrazovanja u Europi započinje Bolonjskom deklaracijom. Europska unija nastavila je modernizirati obrazovni sustav uvođenjem koncepta cjeloživotnog učenja iznesenog u Lisabonskoj strategiji, dokumentu iz 2000. godine. Osim toga, cjeloživotno učenje javlja se 2001. godine u Praškom priopćenju. Europska sveučilišta, koja su se oduvijek brinula za mladu populaciju, sada su se našla u izazovu organiziranja i provođenja obrazovnih programa za širok krug studenata različite dobi. U nadi da će organiziranje fleksibilnijih i raznovrsnijih obrazovnih programa za različite skupine stanovništva olakšati prelazak između pojedinih razina školovanja i učiniti svakog čovjeka trajno zapošljivim, Europska unija potiče i razvija uvođenje cjeloživotnog učenja. Isto tako, uvođenjem cjeloživotnog učenja želi se pomoći europskom gospodarstvu ojačati tržište rada. Tu se navodi i stvaranje aktivnog građanstva te osiguranje socijalne uključenosti svih skupina stanovništva te osobni razvoj pojedinca.⁷

⁶ Usp. Lazzarich, Lea; Popović, Evgenia. Online tečajevi za knjižničare kao oblik cjeloživotnog učenja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 48, 1(2005), str. 57-58.

⁷ Usp. Horvat, Aleksandra. Cjeloživotno učenje knjižničara u Hrvatskoj: stanje i mogućnosti. // Cjeloživotno učenje knjižničara: ishodi učenja i fleksibilnost./ Tihomil Maštrović ... [et.al.]. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2009., str. 24-25.

3. Koncept cjeloživotnog učenja

Počevši od predškolskog do fakultetskog, prema prosjeku, pojedinac provede petnaest do dvadeset godina na obrazovanje. Ipak, u današnjim okolnostima pojedincima je postalo neizbježno pridobiti nove informacije i vještine izvan takvog okvira obrazovanja.⁸ Kontinuiran i rapidan razvoj informacije i tehnologije imaju velik utjecaj na svaki segment današnjeg društva, uvodeći mnoge promjene u život pojedinca, posebice u 21. stoljeću. Upravo zbog toga, 21. stoljeće naziva se još i *informacijsko doba*. Stoga, može se reći kako dostignuća koja se očekuju od osobe ili koja osoba sama želi postići, zahvaljujući novim tehnologijama, nisu uvjetovana samo formalnim i neformalnim obrazovanjem.⁹ Pojedinac bi se trebao uključiti u cjeloživotno učenje kako bi mogao pratiti brz razvoj u području znanosti i tehnologije te kako bi mogao prepoznati gdje, kada i kako koristiti informaciju i koje su mu to točno i zašto informacije potrebne, kako doći do njih i kako njima raspolagati. Osim toga, cjeloživotno učenje uključuje i podržavajuće okruženje. Obrazovne institucije imaju veliku ulogu pri kreiranju kulture cjeloživotnog učenja, kao i pri osvještavanju pojedinaca o važnosti ove ideje. Naime, već je poznato kako učenje u ograničenom vremenu i prostoru neće biti dovoljno u današnjem informacijskom dobu i dobu tehnologije. 1996. godina u Europi bila je prekretnica u pogledu cjeloživotnog učenja. Ta je godina, odlukom Europskog parlamenta i Konzulata Europske unije, proglašena „europskom godinom cjeloživotnog učenja“. Komisija Europskih zajednica definira cjeloživotno učenje kao aktivnosti učenja uz znanje i vještine koje se provode tijekom cijelog života, a koje će pomoći pojedincu da opstane u društvenom, osobnom i ekonomskom aspektu života. Cjeloživotno učenje kao postmoderni model učenja može se definirati kao samostalno učenje kroz korištenje svog potencijala koje pruža nova informacijsko-komunikacijska tehnologija i novi mediji. S jedne strane, to je čimbenik povećavanja produktivnosti rada u makroekonomskom smislu, ekonomskom rastu i konkurentnosti. S druge strane, to je posebna strategija protiv nekvalificiranosti i ljudskog pristupa kapitalu i konkurentnosti koja uključuje obnovu profesionalnih kvalifikacija kroz cjeloživotno učenje.¹⁰

⁸ Usp. Ayvaz-Tuncel, Zeynep. Factors Supporting and Preventing Academics from Becoming Lifelong Learners// International Journal of Higher Education 7, 4 (2018). Str. 128.-130. URL: : <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1187259.pdf> (2020-07-30)

⁹ Tezer, Murat; Aynas, Nayice. Nav.dj., str. 67.-68.

¹⁰ Tuncel, Ibrahim. Nav.dj., str. 128.-130.

3.1. Kompetencije cjeloživotnog učenja

Europska zajednica identificirala je osam područja kompetencija cjeloživotnog učenja: komunikacija na materinjem jeziku, komunikacija na stranom jeziku, digitalne kompetencije, matematičke kompetencije i osnove znanosti i tehnologije, naučiti (znati) učiti, društvene i građanske kompetencije, kulturna osviještenost te smisao za inicijativu i poduzetništvo. Ove kompetencije nastale su kako bi motivirale pojedince i potaknule ih na sposobnost učenja kako učiti. Naučiti (znati) učiti sposobnost je pojedinca kojom on organizira i nastavlja svoje dotadašnje učenje, uključujući učinkovito vrijeme i upravljanje znanjem individualno ili u grupi. Ova vještina uključuje svijest pojedinca o njegovu procesu i potrebi za učenjem, identificirajući postojeće mogućnosti i prevladavajući prepreke kako bi se pospješilo učenje. Naučiti (znati) učiti smatra se glavnom idejom cjeloživotnog učenja. Realizacija cjeloživotnog učenja u današnjem društvu jedino je moguća ukoliko pojedinci steknu navedenu ideju. Isto tako, ova sposobnost zahtjeva pristup informacijama iz različitih izvora korištenjem informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Također, neizbježna je činjenica da pojedinac koji aktivno sudjeluje u izgradnji svog života stekne vještinu samostalnog učenja. Kompetencije kao što su identificiranje problema, donošenje odluka, nadgledanje, evaluacija i rješavanje problema od velikog su značaja za opstanak pojedinca. Osim toga, kulturna osviještenost također je jedna od ključnih kompetencija cjeloživotnog učenja. Od pojedinca se očekuje da prepozna svoju vlastitu kulturu, ali da u isto vrijeme prepozna i cijeni druge kulture te da ih poštuje jednako kao svoju. Isto tako, od pojedinca se očekuje dovoljan stupanj znanja i osviještenosti kako bi mogao usporediti kulturu nekog drugog društva s onom kojoj on sam pripada. Poduzetništvo, koje bi se trebalo steći tijekom fakultetskog obrazovanja, isto je jedna od ključnih kompetencija cjeloživotnog učenja. Naime, sveučilištima koje cijene poduzetništvo cilj je promovirati razne inovativne aktivnosti. Prednost koju omogućuje tehnologija pojedincima koji prakticiraju cjeloživotno učenje nije povezana s tim koliko često ili koliko koriste tehnologiju nego kako ju koriste u svrhu učenja. Informacijska i komunikacijska tehnologija koristi se kao obrazovno okruženje gdje se pojedinci, koji uče kroz iskustvo, zbližavaju kako bi zajednički rješavali probleme te dijelili iskustva kroz naučeno. Osim toga, smatra se da informacijska pismenost tvori temelj za cjeloživotno učenje, što je uobičajeni koncept za sve discipline, edukacijske razine i obrazovno okruženje. Jedna od kompetencija cjeloživotnog učenja je „matematička kompetencija i osnove znanosti i tehnologije“. Ova vještina omogućuje sposobnost korištenja i reorganiziranja znanstvenih podataka u svrhu postizanja cilja ili donošenja odluka, kao i zaključaka. Pojedinac bi također trebao moći prepoznati važne značajke znanstvenih

istraživanja i znati podijeliti uzroke i rezultate koji ih usmjeravaju samom istraživanju. Magistarski stupanj obrazovanja ima važan utjecaj pri stjecanju ove vještine.¹¹

3.2. Oblici cjeloživotnog učenja

Tri su osnovna oblika cjeloživotnog učenja: formalno, informalno i neformalno obrazovanje. Prema određenjima pojedinih oblika cjeloživotnog učenja Günthera Dohmena, školovanje se smatra formalnim obrazovanjem i najviši je organizirani oblik učenja. Uz oblike cjeloživotnog učenja često se veže pojam nenamjernog učenja. Ono je, međutim, iskustveno učenje koje nije strukturirano niti organizirano. Postoje određeni kriteriji prema kojima se mogu razlikovati oblici cjeloživotnog učenja: prema stupnju strukturiranosti uvjeta u kojima se odvija učenje, prema stupnju organiziranosti te prema stupnju certificiranosti obrazovnih ishoda. Formalno obrazovanje definira se kao regularno strukturirano učenje koje rezultira priznatim certifikatom (diplomom) kojim se priznaje stečeni stupanj obrazovanja, a organizirano je od strane obrazovne institucije. Ono se provodi u sustavu sveučilišta, koledža, škola i ostalih obrazovnih ustanova, a započinje kada pojedinac napuni 5 do 7 godina te uglavnom završava u periodu od 20-e do 25-e godine života. S druge strane, informalno obrazovanje, ili samoobrazovanje, smatra se namjernim učenjem bez vanjske potpore te ga pokreće sama osoba koja ima namjeru učiti. Pojedinac koji se odluči na ovakvo obrazovanje uglavnom je potaknut izazovima i iskustvima iz svakodnevnog života i rada. Na kraju, neformalno obrazovanje odnosi se na svaki oblik organiziranog učenja koji ne rezultira diplomom, odnosno certifikatom, iako može završiti određenom vrstom potvrde o uspješno završenom obliku neformalnog obrazovanja. Ovakvo se obrazovanje može provoditi u školskim i neškolskim organizacijama, a uključiti se mogu osobe bilo koje dobne skupine. Uz oblike cjeloživotnog učenja usko je vezan pojam nenamjernog ili iskustvenog učenja koje se odvija tijekom života u različitim životnim ulogama te je najčešće nesvjesno. Ovakve aktivnosti kojima se stječe iskustvo nisu uvjetovane učenjem nego zadovoljavanjem socijalnih, ekonomskih potreba kao i potrebe za samoostvarivanjem.¹²

¹¹ Usp. Isto, str. 129-130.

¹² Pastuović, Nikola. Cjeloživotno učenje i promjene u školovanju. Zagreb: Učiteljski fakultet. // *Odgojne znanosti* 10, 2(2008), str. 256.-258. URL: <https://hrcak.srce.hr/29568> (2020-07-30)

4. Informacijsko doba i cjeloživotno učenje

U današnjem okruženju gdje je promjena neizbježna, uspjeh i opstanak pojedinca ovise o njegovoj mogućnosti brzog prilagođavanja. Pojavom globalizacije, mijenjaju se i radni uvjeti kako u razvijenim državama, tako i onima u razvoju. Radnici se susreću s problemima s kojima prije nisu bili upoznati. Brze promjene koje se događaju u radnom okruženju i uvjetima, a koje se ne mogu riješiti kvalifikacijama stečenim formalnim ili neformalnim učenjem, izazivaju destrukciju današnjih poslova. Naime, zaposlenici su primorani stjecati nova znanja i vještine koje će održati i sačuvati njihov posao. Upravo zbog toga, uloga pojedinca nakon završetka formalnog ili neformalnog obrazovanja je da nastavi svoje obrazovanje i osobni napredak kroz cjeloživotno učenje. Međutim, mnogi studenti danas imaju mišljenje da nakon stečene kvalifikacije mogu obavljati bilo koji posao. Upravo zbog toga, cjeloživotno učenje zasniva se na ideji da je za kvalificiranu radnu snagu potrebno poznavati i vještine cjeloživotnog učenja. Kako bi se kontinuirano održale promjene i razvoj svih zemalja u globalizaciji, koja se odvija kroz modernizaciju, pojedinci, a posebno oni mladi, trebali bi imati određene kvalifikacije kako bi znali kako doći do informacije, koristiti se informacijom i tehnologijom te kako proizvesti obje. Ipak, nemaju svi studenti svijest o potrebi nadograđivanja znanja za daljnju karijeru. Osim toga, od njih se zahtjeva mogućnost savladavanja problema kroz istraživanje, donošenje pravilnih odluka te mogućnost kritičkog i kreativnog razmišljanja. U formalnom i neformalnom obrazovanju, programi bi trebali biti organizirani prema pojedincima za nastavak obrazovanja. Prema tome, takvi bi programi za cilj trebali uzeti unapređivanje potrebnih kompetencija.¹³

Ipak, informacijsko doba, kao i cjeloživotno učenje, zadesile su prijetnje. Informacijskim dobom pojavljuju se problemi količine i kvalitete informacija. 1970. godine, američki sociolog Alvin Toffler u svojoj poznatoj knjizi *Future Shock* prvi puta spominje pojam informacijske opterećenosti. Navedeni pojam osmislio je kako bi opisao situacije u kojima su pojedinci jednostavno preplavljeni obujmom informacija koje svakodnevno moraju upijati i razumjeti što rezultira stresom, tjeskobom, zabrinutošću i svojevrsnom paralizom. Osim toga, postoji opsežna literatura koja se bavi pojmom informacijske opterećenosti, odnosno savladavanja iste, a odgovor leži u filtriranju informacija iz „nereda“ i usmjerivanje koncentracije na one bitne informacije. Tako, oni koji su pravilno naučeni kako kritički razmišljati, rješavati probleme i donositi odluke često nemaju problem s informacijskom opterećenosti budući da njihov uobičajeni proces

¹³ Tezer, Murat; Aynas, Nayice. Nav.dj., str. 67.-68.

razmišljanja već filtrira nepotrebne informacije. S druge strane, oni koji nisu naučeni kritičkom razmišljanju brzo upadnu u crnu rupu informacijske opterećenosti što zauzvrat umanjuje njihovu sposobnost učenja tehnika potrebnih za savladavanje problema.¹⁴ Digitalna demencija jedan je od problema koji se veže uz informacijsku preopterećenost, a pripisuje se mladim naraštajima čije živčane stanice odumiru zbog trajnog korištenja tehnologija te oni, kao kognitivna bića, duhovno i umno bivaju sve slabiji. Ono je klinička slika do koje su došli liječnici iz Južne Koreje, a čine ju poremećaju poput onih koncentracije, pamćenja, pozornosti i emocionalne nedostupnosti.¹⁵ Uzimajući u obzir probleme informacijskog doba, sve bi se više trebalo pozivati na digitalnu higijenu pojedinaca, osobito onih kojima je informacija u digitalnom obliku neophodna za rad.

4.1. Proces učenja u informacijskom dobu

Bloomova taksonomija nalaže da se proces učenja sastoji od šest koraka ili faza: znanja, razumijevanja, primjene, analize, sinteze i evaluacije. Kako bi pojedinac mogao započeti proces učenja, prvo treba steći određeno znanje, razumjeti što ono znači i kako funkcionira te zatim primijeniti stečeno znanje i razumijevanje pri rješavanju određenog problema. Ipak, društvo je danas sklono tome da posustane već na drugom koraku ovog procesa. Internet je postao ključan problem u ovom pogledu budući da pruža veliku količinu referenci i dokumenata o bilo kojoj temi koje su većinom neprovjerene, netočne ili temeljene na subjektivnim mišljenjima, netočnim vjerovanjima ili urbanim mitovima. Stoga, više nego često, internet je izravan uzrok informacijskog opterećenja iz razloga što je danas ono mnogima draže mjesto za učenje i pronalazak informacija umjesto odlaska u knjižnicu i pronalaska akademske literature. Ipak, učenje danas puno je kompliciranije nego prije pojave interneta. Razlog tome je što se pojedinac koji uči mora suočiti s poplavom podataka o bilo kojem predmetu, a većina je tih podataka „nered“ bez pravog sadržaja. Kako bi se ovaj problem riješio, potrebno je temeljito promijeniti način podučavanja u osnovnim i srednjim školama, na stručnim i sveučilišnim studijima – usredotočiti se na razvijanje sposobnosti kritičkog razmišljanja te poticanje boljeg razumijevanja osnova. Danas, informacijsko doba smatra se blagoslovom, kao i prokletstvom. Budućnost je takva da cjeloživotno učenje postaje neizbježan proces potreban za uspjeh u bilo kojoj disciplini i profesiji. Međutim, izazov s kojim se danas kolektivno susreće promjena je obrazovnog sustava razvijenog

¹⁴ Kopp, Carlo. Nav.dj.

¹⁵ Usp. Bakić, Lea. Manfred Spitzer. Digitalna demencija : kako mi i naša djeca silazimo s uma. Zagreb: Naklada Ljevak. // Anali za povijest odgoja 17, 17(2019), str. 165-167. URL: <https://hrcak.srce.hr/23653> (2020-07-30)

društva kako bi se omogućilo učinkovito učenje i obrazovanje čitave populacije bez doticaja s informacijskim opterećenjem. Ipak, na rješavanje ovog problema do danas nije uloženo puno napora što rezultira štetnim i općenito katastrofalnim posljedicama.¹⁶ Nedostatak relevantnih tečajeva, radionica i kolegija koji educiraju o tome kako se nositi s problemima poput informacijskog opterećenja, izazivaju posljedice poput tjeskobe i nesnalaženja na radnom mjestu, školi ili fakultetu. Samim time, dolazi do nekvalitetnog, površnog i nepromišljenog izvršavanja posla i ostalih obaveza što može biti od velikih gubitaka za pojedinca i njegovo radno okruženje.

4.2. Uloga informacijskih tehnologija pri cjeloživotnom učenju

Tehnologija cjeloživotno učenje pretvara u stvarnost. Kraj dvadesetog stoljeća obilježen je intenzivnim razvojem i implementacijom računalnih i komunikacijskih tehnologija u sve sfere života te pojavom novih informacijskih tehnologija, kao i razvijanjem postojećih. Kako tržišta postaju otvorenija, globalne komunikacije brže i tehnološke promjene sve učestalije, interakcija između obrazovanja i socio-ekonomskih uvjeta postaje sve bliža. Naime, sve veća razina razvijenosti informacijskih tehnologija zahtjeva većinu razinu obrazovanja pa tako postaje izvor za daljnji razvoj tehnologije i znanosti. Kreiranje globalnog informacijskog prostora važan je poticaj pri promjeni paradigme klasičnog obrazovanja.¹⁷ S elektroničkim alatima ljudi mogu učiti gotovo bilo kada i na bilo kojem mjestu bez ikakvih prepreka. Tehnologija čini učenje privatnim, kao i osobnim iskustvom. Osim toga, u većini slučajeva pokazalo se da motivira učenike. Evaluacija učeničkog iskustva s posredovanjem računala i WWW-a znatno je porasla, posebice u visokoškolskim ustanovama. Ipak, virtualna komunikacija još uvijek nije uobičajeni način podučavanja i učenja, ali sada je tu i nekolicina ljudi koristi ju za sudjelovanje u događajima u stvarnom vremenu, gdje polaznici komuniciraju putem interneta s udaljenih lokacija koristeći se audiom i videom te čitanjem riječi i grafike na ekranu. Društvo je sada povezanije i više globalizirano nego ikad prije. Naime, na raspolaganju je više informacija nego u bilo koje doba u povijesti, a uključivanje tehnologije i multimedije u temeljni proces podučavanja i učenja obećalo je ubrzati nove načine podučavanja. Budući da organizacije širom svijeta pokušavaju održati konkurentnu prednost na svjetskim tržištima poslovanja i obrazovanja, potražnja za online tečajevima neprestano raste. Online tečajevi mogu značajno povećati mogućnosti jeftinog i brzog istraživanja kroz pristup sve dostupnijim bazama e-tekstova, bibliografijama i poveznicama do

¹⁶ Usp. Isto.

¹⁷ Usp. Dudko, Svetlana. The role of information technologies in lifelong learning development. URL: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/pdf/2016/07/shsconf_eeia2016_01019.pdf (2020-07-30)

glavnih fondova sveučilišnih knjižnica širom svijeta. Računala na radnim mjestima vizualiziraju se kao mjesta pružanja mogućnosti učenja. Danas postoje nove inicijative za suradnju poput virtualnih sveučilišta, konzorcija i digitalnih sveučilišta koja teže dijeljenju resursa za učenje, povećanju količine i kvalitete obrazovnih usluga i istraživanju novih tržišta, posebno u području cjeloživotnog učenja. Tako, potražnja za fleksibilnijim obrazovnim okruženjem povećava se sukladno kontinuiranom učenju koje postaje nužnost gotovo svih u brzo promjenjivom i sve globalnijem društvu. Danas tehnologija nije samo alat, već i resurs za pristup informacijama koje dodatno omogućuju učenje. Osim toga, svakodnevno se stvaraju nove mogućnosti i načini uključivanja, odnosno implementiranja tehnologije u proces učenja.¹⁸

4.3. Online tečajevi kao oblik cjeloživotnog učenja knjižničara

Informacijsko doba i napredak informacijske tehnologije uvelike omogućuju cjeloživotno učenje na profesionalnoj razini pojedinca. Zahvaljujući njima, ovakav oblik učenja postaje dostupniji te, za mnoge, efikasniji. Tečajevi koje je bitno spomenuti, a odnose se na stalno stručno usavršavanje knjižničara te na informacijsku pismenost te samim time podupiru cjeloživotno učenje su Bibweb i Palestra Internet Panta Rei. Bibweb je projekt nastao u suradnji Sveučilišne knjižnice Varšava, zaklade Bertelsmann i informacijskog servisa EBIB. Cilj je ovog projekta osposobljavanje knjižničara za rad u Internet okruženju, odnosno da knjižničar nauči osnove rada u istom okruženju, kreiranje vlastitog sadržaja, tehnike pretraživanja i slično. Ovo je ujedno i sadržaj svih ponuđenih online tečajeva za knjižničare. Tečajevi Bibweba održavaju se u slobodno vrijeme polaznika, a jezici na kojima se tečaj održava su poljski i njemački. Cijena tečaja je otprilike 25 eura, a nakon ispita dobiva se potvrda o stalnom stručnom usavršavanju. Nadalje, tečaj i Palestra Internet Panta Rei nudi online radionice, individualni rad i mentorsku poduku. Raspored online radionica je 24 sata tijekom 4 tjedna, individualna poduka odvija se 5 sati u 2 tjedna, a mentorski rad 12 sati u 4 tjedna. Polaznik može birati između nekoliko obrazovnih sadržaja: upravljanje knjižnicama, upravljanje promjenama, pretraživači online sadržaja, XHTML, metapodatci i Dublin Core, internet u knjižnicama ili kreiranje weba. Jezici na kojem se tečajevi održavaju su talijanski i engleski, a cijena ovisi o sadržaju kojeg polaznik odabere za stručno usavršavanje (od 100 do 300 eura). Nakon ispita slijedi potvrda o stalnom stručnom usavršavanju.

¹⁸Usp. Laal, Marjan. Impact of Technology on lifelong learning. // *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 28, (2011), str. 439.-443. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042811025237> (2020-07-30)

Također, nekoliko zanimljivih tečajeva relevantni su za studij knjižničarstva – dodiplomski i poslijediplomski. Jedno od takvih je tečaj koji organizira španjolsko Sveučilište Jaume I. pod nazivom Curso de postgrado Gestion de los recursos digitales en la empresa. Ovo je poslijediplomski tečaj koji za cilj uzima usavršavanje informacijskih stručnjaka za rad s digitalnim dokumentima u privatnim i javnim poduzećima. Tečaj se sastoji od teorije i prakse podijeljene u sedam modula: Organizacija baza podataka, Projekti upravljanja znanjem, Korisnici informacija, Pristup i upravljanje informacijskim dokumentima, Upravljanje sadržajima weba, Organizacija i evaluacija mrežnih izvora poduzeća, Organizacija i održavanje elektroničkih dokumenata. Cijena tečaja je 530 eura, a jezik na kojem se provodi španjolski. Po završetku tečaja, diploma koja se dobiva nosi naziv: specijalist za upravljanje digitalnim poduzećima. Tečaj se organizira tijekom cijele akademske godine. Osim toga, Sveučilište Humboldt u Berlinu organizira poslijediplomski studij iz knjižničnih znanosti i pruža potporu online tečajevima. Nudi usvajanje teorijskih i praktičnih znanja o radu i metodama knjižničnih sustava, upravljanje informacijama i knjižnicama, vještine organizacije informacijskih procesa, vođenje knjižnične politike. Kako bi se ovaj studij mogao upisati, potrebno je završiti obrazovanje na dodiplomskoj razini iz područja knjižničarstva ili srodnih područja. Jezik tečaja je njemački, a studij traje dvije akademske godine. Nastava se izvodi u kombinaciji samoučenja i praktičnih tečajeva.¹⁹ Proučavanjem europskih online tečajeva za knjižničare, razvidan je nedostatak istih na engleskom jeziku. Naime, tečajevi su prilagođeni govornom području zajednice u sklopu kojih se organiziraju. Tako, oni koji ne govore jezik većine moraju pronaći drugo rješenje. Jedno od takvih rješenja mogu biti američki online tečajevi no, upravo zbog razlikovanja sustava, pitanje je od kakvog bi značaja Europljanima bili isti.

4.3.1. E-učenje: alternativno rješenje za održivo cjeloživotno obrazovanje

Danas se, zbog proširenog razvoja tehnologije, sve više informacija apsorbira u mrežnom okruženju. Sukladno tome, mnogi visokoškolski sustavi kombiniraju tradicionalno učenje s e-učenjem kako bi prenijeli znanje i osposobili studente za rad. Naime, rastuća upotreba interneta i tehnoloških aplikacija predstavljaju revolucionarnu pokretačku silu s nevjerojatnom evolucijom u posljednjem razdoblju ostavljajući veliki značaj za poslovno okruženje. Virtualni prostor ima najviši stupanj globalizacije jer prostor i udaljenost postaju potpuno nebitni. Širenje e-učenja određeno je dinamikom nove ekonomije i njezinim potencijalom za učinkovitijim obrazovanjem.

¹⁹ Lazzarich, Lea; Popović, Evgenia. Nav.dj., str. 58-62.

Upotreba tehnologija za učenje na daljinu, kao i e-učenje samo po sebi, uveli su mnoge promjene u načinu prenošenja znanja. U posljednje vrijeme, sveučilišta i instituti za obuku sve više koriste internetske alate u svojim nastojanjima da se usklade s potrebama novog društva. E-učenje također je usluga. Iako virtualno dostavljena, ipak mora udovoljiti svim korisničkim potrebama te se razmatrati kvalitetnim sredstvom za prijenos znanja. Osiguravanje kvalitete pri kreiranju i razvijanju uspješnog programa e-učenja uključuje promatranje očekivanja korisnika kako bi se mogli izabrati odgovarajući i prikladni alati za provedbu djelotvornog učenja. Sve više tvrtki danas koristi platforme e-učenja kako bi učinkovito prikupili i reorganizirali znanje cijele organizacije te kako bi se olakšalo upravljanje znanjem i kako bi se, na taj način, izgradilo kontinuirano obrazovanje. Isto tako, zaposleni studenti nisu u mogućnosti fizički pohađati sva predavanja na studiju stoga zahtijevaju drukčiji način obrazovanja koji će im pružiti fleksibilnost i mogućnost uštede. Potrebe takvih studenata razlikuju se od potreba redovnih studenata koji pohađaju predavanja na fakultetu. Osim toga, zbog zaposlenih studenata stvoren je i novi način provedbe nastave – nastava na daljinu. Naime, e-učenje pokazalo se isplativijim od tradicionalnog učenja. Studenti koji koriste ovakav način učenja brže dolaze do izvora učenja i na taj način štede vrijeme, imaju fleksibilan raspored te izbjegavaju veće troškove poput plaćanja puta ili smještaja. Ipak, kako bi e-učenje postalo cjeloživotno rješenje ono mora korisnicima nuditi zadovoljstvo i pouzdanost.²⁰

Tehnologija e-učenja postaje sve sofisticiranija, što ima nekoliko pozitivnih učinaka. S druge strane, zbog kompleksnosti ovakve tehnologije mnogi polaznici e-učenja osjećaju nelagodu i svojevrsan strah. Upravo iz tog razloga, inovacije u informacijskim sustavima za e-učenje posebno bi trebale voditi računa o ovome učinku kada se radi o „cjeloživotnim učenicima“ budući da razina informacijske pismenosti nije kod svih polaznika jednaka. Raznolikost novih tehnoloških značajki, usluga i funkcionalnosti može ograničiti, a ne potaknuti kritičku motivaciju učenika. Tako, dobar je primjer tehnološke inovacije personalizacija koja sustave e-učenja čini prijateljskim i umanjuje dobro poznatu tehnološku barijeru. Stoga, e-učenje može se smatrati potpunom podrškom informacijske tehnologije u procesu učenja.²¹

Širom svijeta, mnogi su nastavnici i studenti pokazali uzbuđenje zbog održavanja online nastave radi pandemije COVID-19 virusa. Ipak, prijelaz na ovakav način rada nastavnicima postavlja pitanja o njihovoj sposobnosti rada s postojećom tehnologijom. E-učenje za sobom je

²⁰Usp. Pamfilie, Rodica...[et al.]. E-learning as an alternative solution for sustainable lifelong education. // Procedia - Social and Behavioral Sciences 46, (2012), str. 4026-4030. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812019271> (2020-07-30)

²¹Usp. Dinevski, Dejan; Kokol, Peter. ICT and Lifelong Learning. URL: <https://www.eurodl.org/materials/contrib/2004/Dinevski.html>

donijelo nekoliko prepreka: što je sa studentima koji nemaju potrebnu opremu u svojim domovima? Mogu li se vježbe iz kolegija glazbe ili umjetnosti podučavati online putem? Što će biti sa studentima koji ne mogu određene kolegije pohađati online? Kvaliteta online obrazovanja problem je koji zahtjeva pažnju i kojem je potrebno kritički pristupiti. Osim toga, pandemija ovog virusa najviše utječe na karijeru ovogodišnjih diplomanata koji, u završnom dijelu studija, doživljavaju velike promjene. Postoji velika vjerojatnost da će diplomci, zbog ovakve situacije, diplomirati kasnije od predviđenog. Isti će se, također, suočiti s ozbiljnim izazovima globalne recesije izazvane spomenutim virusom.²² Naime, e-učenje nikad nije bilo prisutno na visokoj razini sve do pojave COVID-19 virusa koji je primorao, između ostalog, učenike, studente i profesore na izvršavanje školskih i studentskih obaveza na daljinu, odnosno iz svojih domova. E-učenje se, za vrijeme ove pandemije, u Hrvatskoj pokazalo učinkovitim rješenjem za održavanje nastave pritom zadržavajući profesionalnost i intenzitet uobičajene nastave. Najveći pokazatelj uspješnosti e-učenja zasigurno je planiranje online nastave ukoliko se pandemija nastavi širiti. Ipak, zasada je svim zemljama u cilju otvaranje škola, sveučilišta i ostalih obrazovnih ustanova te nastavak tradicionalnog provođenja nastave.

4.4. Važnost informacijske pismenosti za cjeloživotno učenje

U doba cjeloživotnog učenja, informacijska pismenost važna je vještina za napredak i boljitak diljem svijeta. Ono je kontinuirani proces učenja koji traje od najranije dobi pojedinca pa sve do starosti. Naime, informacijski pismena osoba sposobna je donositi informirane odluke, riješiti svoje probleme i raspoznati potrebu za učenjem. Osim toga, informacijski pismena osoba u mogućnosti je dosegnuti sve dimenzije učenja što je ujedno ključ uspjeha u današnjem informacijskom društvu. Stoga, informacijske vještine potrebne su za kreiranje informacijsko pismene kulture, a informacijski stručnjaci zaduženi su za ohrabivanje i poticanje zajednice na implementaciju informacijske pismenosti. Općeniti opseg informacijske pismenosti obuhvaća samo mogućnost čitanja i pisanja, ali dolaskom digitalne informacije taj opseg se proširuje na pismenosti poput digitalne, informatičke, vizualne, knjižnične i medijske. Informacijske vještine proizlaze iz učenja i korištenja alata, tehnika i metoda. Takve vještine pomažu pojedincima prepoznati potrebu za informacijom te mogu konstruirati strategiju za pronalaženje i pristup

²² Usp. Pradeep Sahu. Closure of Universities Due to Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Impact on Education and Mental Health of Students and Academic Staff. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7198094/> (2020-07-30)

informacijama. Vještine potrebne za cjeloživotno učenje mijenjaju se brzim razvojem tehnologije pa tako i potreba za informacijom postaje sve veća, kao i njezina potreba za širenjem. Isto tako, informacijska pismenost može pomoći pri širenju te stvaranju novog znanja, bilo to u edukacijske ili osobne svrhe. Osim toga, cjeloživotno je učenje samo po sebi edukacijska aktivnost koja nastoji pojedincima pomoći steći sve više znanja i vještina tijekom života, ali i usmjeriti ih da budu dio društvene transformacije u kojem cjeloživotno učenje igra važnu ulogu.

U zajednici, proces znanja i učenja može se definirati kao proces traganja za pravom informacijom, a knjižnice su tu kako bi taj proces podupirale. Naime, istraživanja koje su proveli Zhong i Alexander (2007) te Cherry, Rollins, i Evans (2013) pokazuju kako su studenti i učenici koji su u potpunosti koristili knjižnične usluge tijekom studiranja ili školovanja poput baza podataka, alata za istraživanje i međuknjižnične posudbe imali veće šanse za napredak faze učenja u kojoj se trenutno nalaze. Isto tako, rezultati ovog istraživanja relevantan su pokazatelj važnosti koju knjižničari i studentski savjetnici nastoje prikazati implementiranjem informacijske pismenosti kao potpore cjeloživotnom učenju. Budući da su nastavnici uvelike zaslužni za informacijsko opismenjavanje učenika i studenata, dužni su pratiti rapidan razvoj informacije i na temelju ponuđenih izabrati one relevantne i potrebne za pojedinca i njegovo informacijsko opismenjavanje. Također, studente i učenike poželjno je upoznati s različitim alatima za pretraživanje, bazama podataka i ostalim načinima samostalnog pronalaska informacija kako bi se time povećao stupanj njihove samoučinkovitosti izvan same obrazovne institucije. Sjedinjene zajedno, informacijska pismenost i cjeloživotno učenje mogu poboljšati kvalitetu kako formalnog, tako i informalnog obrazovanja od početka školovanja pa sve do radnog okruženja. Također, implementacija ova dva procesa u svakodnevni život pojedinca može potaknuti na stalni napredak u karijeri i donošenje ispravnih odluka u poslovanju. Na kraju, ova dva procesa nužna su za učinkovito sudjelovanje pojedinca u društvenom i kulturnom okruženju te izgradnju naprednije zajednice, kao i osobnog i obiteljskog života.²³

²³ Usp. Salim, S. F. M. Y. S.; Mahmood, M. F.; Ahmad, A. B. The Importance of Information Literacy to Support Lifelong Learning in Convergence Era. // International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development 7, 3(2018), str. 352–362. URL: https://hrmars.com/hrmars_papers/The_Importance_of_Information_Literacy_to_Support_Lifelong_Learning_in_Convergence_Era.pdf (2020-07-30)

5. Kontinuirano stručno usavršavanje kao dio cjeloživotnog učenja

Trajna izobrazba danas je od velike važnosti za nove generacije zaposlenika. Osim što je trajna izobrazba važna za zaposlenika, jednako je važna i za poslodavca. Govoreći o trajnoj izobrazbi, ponajprije se misli na stalno stručno usavršavanje.²⁴ Ono se definira kao povećanje i održavanje znanja, stručnosti i kompetencija stručnjaka tijekom njihova radnog vijeka, s planom oblikovanim tako da uzima u obzir potrebe stručnjaka, poslodavaca, struke i društva u cjelini.²⁵ Naime, cilj je stalnog stručnog usavršavanja osposobljavanje djelatnika za pružanje kvalitetnijih usluga, što podiže sam ugled zaposlenikove struke. Upravo zbog toga, zaposlenici različite životne dobi, svoju priliku napredovanja vide u poznavanju novih tehnologija te moraju biti spremni na kontinuirano stručno usavršavanje. Postoje mnogi oblici stručnog usavršavanja. Primjerice, osim što zaposlenici mogu samostalno učiti i usavršavati sudjelovanjem na raznim e-tečajevima, webinarima vezanima uz struku ili jednostavno samostalnim proučavanjem literature, oni također mogu pohađati predavanja, radionice, znanstvene i stručne skupove. Ipak, proces usvajanja novih znanja i vještina ne ovisi o samoj motivaciji zaposlenika. Ono također ovisi o radnim uvjetima i stimulativnosti u tom pogledu unutar same ustanove u kojoj zaposlenik radi, u smislu mogućnosti napredovanja, ulaganja u izobrazbu i programe stručnog usavršavanja za zaposlenike. Tijekom projekta Cjeloživotno učenje knjižničara: ishodi učenja i fleksibilnost provedeno je istraživanje čiji je cilj bio „definiranje stručnih i generičkih kompetencija u području knjižnično-informacijskih znanosti u Hrvatskoj iz perspektive knjižničara“ te prikaz stanja i perspektive trajne izobrazbe knjižničara i poslodavca u kontekstu cjeloživotnoga učenja. Rezultati istraživanja pokazuju kako potrebu za trajnom izobrazbom knjižničara izražava čak 90% ravnatelja. Ipak, mišljenja knjižničara i ravnatelja uvelike se razlikuju kada se govori o poželjnim temama za usavršavanje u struci. Knjižničari izražavaju potrebu za usavršavanjem u specifičnijim temama: organizaciju znanja, bibliografski nadzor, knjižnično poslovanje, korisničke usluge, financiranje, zagovaranje i slično. S druge strane, ravnatelji ističu važnost socijalnih, komunikacijskih i računalnih vještina. Prije svega, od zaposlenika očekuju fleksibilnost i brzu prilagodbu novim tehnologijama i zahtjevima tržišta.²⁶ Cjeloživotno se učenje knjižničara treba provoditi vodeći računa o zakonskim

²⁴ Usp. Machala, Dijana. Stalno stručno usavršavanje knjižničara u Hrvatskoj : prigodom desete obljetnice osnutka Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara u RH. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 1/2(2013), str. 20-21.

²⁵ Usp. Horvat, Aleksandra. Cjeloživotno učenje knjižničara u Hrvatskoj: stanje i mogućnosti. // Cjeloživotno učenje knjižničara: ishodi učenja i fleksibilnost./ Tihomil Maštrović ... [et.al.]. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2009. Str. 26-27.

²⁶ Usp. Machala, Dijana. Stalno stručno usavršavanje knjižničara u Hrvatskoj : prigodom desete obljetnice osnutka Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara u RH. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 1/2(2013), str. 20-21.

propisima i standardima kojima se cjeloživotno učenje uređuje uopće. Međutim, ako se želi postići uspjeh u cjeloživotno učenje mora biti uključen niz društvenih čimbenika. Tu su prije svega knjižnice, poslodavci, ministarstva i druga tijela javne vlasti koja financiraju knjižnice i programe izobrazbe knjižničara, knjižničarske stručne udruge, sveučilišta koja organiziraju knjižničarske studije te druge ustanove ili organizacije koje organiziraju neke oblike izobrazbe.²⁷

6. Zaključak

Evidentno je kako će se cjeloživotno učenje općenito, kao i u sveučilišnom okruženju, dosljedno širiti u budućnosti. Štoviše, ono je visok prioritet kada se radi o, primjerice, europskim politikama i planovima. Osim toga, nema sumnje kako će temelj pružanja cjeloživotnog učenja biti informacijska tehnologija i e-učenje zajedno s novim mobilnim tehnologijama. Danas je cjeloživotno učenje postavljeno kao jedini održivi model prisutnosti i konkurentnosti na tržištu rada. Iako se cjeloživotno učenje spominje puno ranije, u 21. stoljeću ono dobiva svoje puno priznanje. Informacijsko doba zahtjeva kontinuirano praćenje informacije, njezino pravilno korištenje, na pravom mjestu u pravo vrijeme. Pojedinci bi, stoga, trebali stremiti prema stalnom stručnom usavršavanju te raznim oblicima cjeloživotnog učenja kako bi ostali u korak s novim izazovima koje donosi njihova struka, a koji se iz dana u dan pojavljuju, posebice brzim razvitkom informacijsko-komunikacijske tehnologije. Ipak, informacijsko je doba za sobom donijelo i posljedice poput informacijskog preopterećenja i informacijske tjeskobe koje uvelike utječu na pojedinca i njegov odnos prema traženju, prikupljanju i obradi samih informacija. Danas na sveučilištima i u brojnim knjižnicama postoje bogati obrazovni sadržaji cjeloživotnog učenja koji osobama uključenima u aktivnost cjeloživotnog učenja, u ovom slučaju knjižničarima, omogućuju stjecanje novih znanja, vještina i sposobnosti za koje prije nisu bili kvalificirani ili ne u tolikoj mjeri. Navedeni online tečajevi samo su dio te mreže koji knjižničarima nude usko profilirano, ciljano cjeloživotno obrazovanje s ciljem poboljšanja kvalitete knjižničnih usluga i suočavanja sa svim izazovima koje postavlja struka, vrijeme i korisnik. Zato, kako bi se unaprijedila praksa visokoškolskih knjižničara, isti bi se trebali uključiti u razne oblike cjeloživotnog učenja. Prema tome, danas bi cilj svake organizacije ili sveučilišta trebao biti uvođenje cjeloživotnog učenja u

²⁷ Usp. Horvat, Aleksandra. Cjeloživotno učenje knjižničara u Hrvatskoj: stanje i mogućnosti. // Cjeloživotno učenje knjižničara: ishodi učenja i fleksibilnost./ Tihomil Maštović ... [et.al.]. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2009. Str. 27-30.

kurikulum kako bi se pojedinac mogao lakše snalaziti u svakodnevnim životnim situacijama, posebice na svom radnom mjestu.

7. Literatura

1. Ayvaz-Tuncel, Zeynep. Factors Supporting and Preventing Academics from Becoming Lifelong Learners// International Journal of Higher Education 7, 4 (2018), str. 55-64. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1187259.pdf> (2020-07-30)
2. Bakić, Lea. Manfred Spitzer. Digitalna demencija : kako mi i naša djeca silazimo s uma. Zagreb: Naklada Ljevak. // Anali za povijest odgoja 17, 17(2019), str. 165-167. URL: <https://hrcak.srce.hr/23653> (2020-07-30)
3. Dinevski, Dejan; Kokol, Peter. ICT and Lifelong Learning. URL: <https://www.eurodl.org/materials/contrib/2004/Dinevski.html> (2020-07-30)
4. Dudko, Svetlana. The role of information technologies in lifelong learning development. URL:https://www.shsconferences.org/articles/shsconf/pdf/2016/07/shsconf_eeia2016_01019.pdf (2020-07-30)
5. Elmborg, James. Tending the Garden of Learning: Lifelong Learning as Core Library Value. Nottingham: Johns Hopkins University Press. // Library trends 64, 3(2016), str. 534-555. URL: https://ir.uiowa.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1021&context=slis_pubs (2020-07-30)
6. Horvat, Aleksandra. Cjeloživotno učenje knjižničara u Hrvatskoj: stanje i mogućnosti. // Cjeloživotno učenje knjižničara:ishodi učenja i fleksibilnost./ Tihomil Maštrović ... [et.al.]. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2009.
7. Kopp, Carlo. Lifelong learning in the Information Age. URL: <https://www.ausairpower.net/SP/DT-Info-Age-Learning-Sept-2009.pdf> (2020-07-30)
8. Laal, Marjan. Impact of Technology on lifelong learning. // Procedia - Social and Behavioral Sciences 28, (2011), str. 439.-443. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042811025237> (2020-07-30)
9. Lazzarich, Lea; Popović, Evgenia. Online tečajevi za knjižničare kao oblik cjeloživotnog učenja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 48, 1(2005)

10. Machala, Dijana. Stalno stručno usavršavanje knjižničara u Hrvatskoj : prigodom desete obljetnice osnutka Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara u RH. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 1/2(2013), str. 14-33.
11. Pamfilie, Rodica...[et al.]. E-learning as an alternative solution for sustainable lifelong education. // Procedia - Social and Behavioral Sciences 46, (2012), str. 4026-4030. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812019271> (2020-07-30)
12. Pastuović, Nikola. Cjeloživotno učenje i promjene u školovanju. Zagreb: Učiteljski fakultet. // Odgojne znanosti 10, 2(2008), str. 253.-267. URL: <https://hrcak.srce.hr/29568> (2020-07-30)
13. Pradeep Sahu. Closure of Universities Due to Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Impact on Education and Mental Health of Students and Academic Staff. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7198094/> (2020-07-30)
14. R.H., Dave. Foundations of lifelong education. Paris: Pergamon Press, 1976.
15. Salim, S. F. M. Y. S.;Mahmood, M. F.; Ahmad, A. B. The Importance of Information Literacy to Support Lifelong Learning in Convergence Era. // International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development 7, 3(2018), str. 352–362. URL:https://hrmars.com/hrmars_papers/The_Importance_of_Information_Literacy_to_Support_Lifelong_Learning_in_Convergence_Era.pdf (2020-07-30)
16. Tezer, Murat; Aynas, Nayice The effect of university education on lifelong learning tendency // Cypriot Journal of Educational Science 13, 1(2018), str. 67-80. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1177018.pdf> (2020-07-30)
17. Tuncel,Ibrahim. The Examination of Competencies in Master's Degree Programs in the Context of Lifelong Learning Key Competencies // Journal of Education and Training studies 70, 3 (2019), str. 128-141. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1206471.pdf> (2020-07-30)